

Reisverslag Indonesië

Indonesië, vulkanen, rijstvelden en dodencultus

Was India geen land, maar een continent (zie infoblad okt., nov., dec. 2006), dan is Indonesië geen land maar een verzameling van 17.508 (!) eilanden, waarvan er slechts 3000 (!) bewoond zijn. “Als een gordel van smaragd rond de evenaar “ zo beschreef Max Havelaar deze grootste eilandengroep ter wereld, dit land met de langste kusten. Meteen moet dat ook een belletje doen rinkelen en u doen denken aan de Nederlanders die er ooit aan het bewind waren. Ook aan het verhaal van Saïdah en Adinda en hun waterbuffels. En inderdaad vanaf het eerste ogenblik dat we landden in **Surabaya** sprak onze gidse perfect Nederlands (met een licht Hollands accent) en begonnen we op de bus zowaar te zingen: “Surabaya, met je zee en je hemel zo blauw, mijn gedachten zijn altijd bij jou”. Indonesië telt 210 miljoen inwoners en is het grootste moslimland buiten de Arabische regio. 90% is islamitisch. Het wordt ook het land der dansende eilanden genoemd omwille van zijn vele actieve vulkanen. Helaas betekent actief ook uitbarstingen van lava, dood en vernieling. De voornaamste eilanden zijn u zeker bekend: Java, Bali, Sulawesi, Sumatra, Nieuw-Guinea, de Molukken. Eind vorig jaar bezocht ik de drie eerst genoemde eilanden. Graag laat ik u meegenieten van mijn mooie ervaringen uit deze verre regio met zijn merkwaardige culturen en volkeren.

We landden op Surabaya, gelegen op het belangrijkste en dichtst bevolkte eiland Java (100 miljoen inwoners). Zoals vele steden ter wereld is ook deze gebouwd aan de monding van een rivier (Brantas) en bezit zij een legende, nl een gevecht tussen een haai (Sura) en een krokodil (Baya).

Een reis doorheen Java is een vulkanenreis en het is bijna een toeristische verplichting om de vulkanen bij zonsopgang te aanschouwen. Omdat ons slaapritme door de lange vlucht toch om zeep was doen we dat dan maar direct.

In de ultra vroege morgen met de jeep (een must in dit gebied als een maanlandschap) naar het Tengergebergte. Een opgaande zon kan ook bij ons prachtig zijn, maar haar wonderlijke kleuren en gloed zien verschijnen over deze “bergen” van sintels en asse wijl met tussenpauzen van ongeveer 20 minuten minuten steeds massa’s witte rookpluimen worden uitgestoten is indrukwekkend, fascinerend.

Dit vulkaangebied uit de oertijd heeft een diameter van 10 km met middenin nog vier extra toppen die er zo’n 300-400 meter uitsteken. Grappig de waarschuwing dat het bitter koud zou zijn en dat we ons dik dienden in te duffelen zoals de plaatselijke bevolking doet. Inderdaad zij waren gekleed zoals bij ons als het vriest dat het kraakt. Vijf-zes graden, is dat koud? Aangenaam, na de tropische hitte van meer dan dertig graden. Alles is gewenning, ook temperatuur.

Na de zonsopgang rijden we in wolken van opwaaiend stof verder doorheen een zee van zand. Zo moet het zijn op de maan...denken we toch. Het is vulkanische as die het ganse gebied bedekt met een vruchtbare laag. Met kleine paardjes, deskundig getraind door de plaatselijke bevolking, worden we tot zo dicht mogelijk bij de krater van de **Bromo**-vulkaan gebracht. Nog 100 trappen klimmen en we zien de witte hete stoom ontsnappen. Toch is dit een relatief "brave" vulkaan in vergelijking met de **Merapi**, of vuurberg, gelegen nabij Yogyakarta. Deze is een der gevaarlijkste van de 500 vulkanen die Indonesië rijk is. In mei 2006 werden er nog 34.000 mensen (2 keer de Haalterse bevolking) en hun dieren preventief geëvacueerd want het regende as en giftig vulkanisch stof. Zwarte rookpluimen en dikke hete gaswolken (600 °C) dreven over de velden en omliggende dorpen.

Er was ook een aardbeving met 6200 doden en heel veel schade aan gebouwen en gewassen. Ook de beroemde tempels van Prambanan en Borobudur werden beschadigd, zoals we zelf zouden constasteren. Og breide natuurfenomenen iets met elkaar te maken hebben is nog niet uitgemaakt. We bezoeken het "**Huis Sampoerna**", een prachtig gebouw in Oud-Nederlandse koloniale stijl. Vroeger een weeshuis, nu ingericht als museum en verbonden aan een bloeiende sigarenfabriek. Zo maar geen gewone sigaren, maar de meest prestigieuze sigaret van Indonesië, gemaakt met tabak uit Oost-Java en met de typische toevoeging van kruidnagel (kretek). Het is een groeiend bedrijf dat noteert op de beurs van Jakarta. De waarschuwing omtrent het gezondheidsrisico, dat ook hier vermeldt staat op elk pakje, doet blijkbaar niks af aan het zakencijfer. In de directe omgeving van Surabaya zijn we ook getuige van een andere "natuurramp". Sinds midden 2006 stromen maandelijks tonnen en tonnen hete giftige modder naar boven, dit na een ongeluk in een boorschacht van een gasboring op 3 km diepte. Het gas zoekt zich een weg doorheen de waterlagen, die zich op hun beurt mengen met de bovenliggende aardlagen en zo een moddervulkaan doen ontstaan. Verwoede pogingen, zoals het volstorten met beton, het bouwen van steeds hogere dijken, het aanleggen van leidingen naar zee, helpen slechts gedeeltelijk de modderstroom te stoppen. We zagen de dorpen, net ingebetonnerde huizen, of liever wat er nog overbleef. Het was één grote moddervlakte, duizenden hectaren groot. Aangrijpend en te weten dat het bedrijf verbonden is met de minister van Welzijn (wat is in een naam?), een der rijksten zakenmensen van het land. Is het land prachtig, het blijft echt niet gespaard van rampen. Deze week nog waren er opnieuw enorme overstromingen. Weliswaar te wijten aan erosie ingevolge te sterke ontbossing.

Met een eerste binnenlandse vlucht bereiken we **Yogyakarta**. Een gezellige stad met supermoderne sjeke winkels, veel fietstaxi's en een drukte van jewelste. Bewonderingswaardig hoe deze fietsers-driewielers zich doorheen het verkeer slingeren en dit zonder al te veel ongelukken én milieuvriendelijk. We bezoeken een zilversmederij, waar door vlijtige kunstzinnige handen letterlijk echte juweeltjes worden gesmeed. Zilversmederijen zijn talrijk aanwezig en zijn een heel belangrijke

industrietak We krijgen ook de kans een atelier waar batik-kledij wordt “getoverd” te bezoeken. Ik kan er geen ander woord voor vinden om te zeggen hoe kunstig en kleurrijk de aangebrachte tekeningen op de verschillende stoffen zijn en dit door afwisselend de stof gedeeltelijk te bedekken met verf en was. De was wordt dan verwijderd door onderdompeling in heet water, waarna opnieuw een volgende kleurlaag wordt aangebracht enz. Ambachtelijk tot en met.

Ook het enorme paleis van de sultan, gebouwd in 1757 staat op onze agenda. Interessant, maar in toeristische folders beter beschreven dan ik kan, dus kijk daar eens. Toch dit. We mochten er een soort diploma-uitreiking bijwonen: personeelsleden van de sultan kregen een rangverhoging. Gamalanmuziek (gespeeld op speciale klankschalen) en traditionele kledij gaven de plechtigheid een fascinerend karakter. Belangrijk hierbij is nog steeds de “kris”, een ceremoniële dolk, een statussymbool. Een Javaans spreekwoord zegt “Gelukkig de man die een paard, een vrouw, een zangvogel en een kris bezit”. Let op de volgorde!

Op onze tocht naar het grootste Hindoe-Javaanse en op de Werelderfgoedlijst geplaatste tempelcomplex van Prambanan zien we naast de vele vele moskeeën langs weerszijden van de weg evenzeer steeds de vijf nationale symbolen van Indonesië. Gezien hun geografische gescheidenheid door de duizenden eilanden en talloze etnische groepen met elk zijn eigen cultuur en geplogenheden, trachten zij bijna vanzelfsprekend hun eenheid te benadrukken. Hun leuze is niet “Eendracht maakt macht”, maar “Eenheid in verscheidenheid”.

Het eerste nationale symbool is een vijfpuntige ster. Zij verwijst naar de vijf toegelaten godsdiensten: islam, hindoeïsme, boedhisme, katholicisme, protestantisme. Al weegt de islamitische ethiek op Java loodzwaar, toch maakt het officiële monotheïsme vooral op Bali en Sulawesi goede sier met de honderden rijstgoden en voorvaderlijke vereringen. Atheïsme kan niet en op je pas staat inderdaad, zoals een van onze gidsen toonde, de godsdienst vermeld die je belijdt. Verplichting. Het volgende symbool is een ketting: medemenselijkheid. Het derde is de Ficus benjamin, een prachtige reuze boom, symbool van nationale eenheid. Het vierde is een stier, symbool voor democratie. Een rijsthalm en katoenvlokken staan tenslotte symbool voor sociale rechtvaardigheid.

Het **Prambanan**complex werd gebouwd rond 850 na Chr. Na zijn verval werd het pas in 1893 weer ontdekt en kon de renovatie starten. Het omvat naast de drie hoofdtempels (tot 47 m hoog) gewijd aan Brahma de Schepper, aan Shiva de Vernietiger, aan Vishnu de Beschermmer nog drie kleinere tempels. Daarenboven zijn er rondom het geheel ook nog ruïnes van 224 kleine heilgdommen die elk nog zo'n 14 meter hoog zijn. Iets lager ligt opnieuw een plein waardoor het lijkt op een getrapte piramide. De kilometerslange reliëfs die verhalen vertellen uit het leven van de Hindoe-

goden en andere helden uit het Ramayana- en Mahabharata-epos maken het nog sierlijker.

Het grootste boeddhistisch heiligdom ter wereld is de **Borobudur**, dé toeristische trekpleister van Java. Terecht! Niet eenvoudig te beschrijven omdat het zo totaal anders is dan de gebouwen die wij kennen. Het is gebouwd in de vorm van een schrijn, een relikwie (stoepa) rond 750-850 na Chr.. De basis meet 118 op 118 meter en het geheel bevat 55.000 kubieke meter steen. De bouwtijd wordt geschat op 80 jaar. Het omvat 9 verdiepingen, de onderste 5 hebben een vierkante vorm, de 3 bovenste zijn rond. Op de top staat de Grote Stoepa, 40 meter boven de grond. De negen verdiepingen zijn negen oefeningen in gebed en meditatie als voorbereiding op de aankomst in het Nirwana, het hiernamals, het hoogste platform. Het leven van Boeddha wordt verteld in 2185 bas-reliëfs met een totale lengte van 6000 meter. En toch is het meer dan 10 eeuwen verborgen gebleven onder het stof en de as van de nabij gelegen Merapi-vulkaan en de tropische plantengroei. Een bewijs te meer dat monumenten (steden, volkeren...) vergaan.

Pas in 1814 werd het herontdekt. De herstellingswerken kostten een fortuin. Unesco en VN sprongen Indonesië bij. Om de erosie van de heuvel onder het gebouw tegen te houden werd door Nederlandse ingenieurs een drainagesysteem aangelegd waardoor de regen de aarde onder het gebouw niet langer kon wegspoelen. Ongeveer 1.5 miljoen stenen werden hersteld en computergestuurd weer in elkaar gepuzzeld. Een wereldmonument werd uiteindelijk gered.

Vooraleer de Borobudur wordt beklommen doen de bedevaarders nog twee andere tempels aan, gelegen in de directe omgeving en behorend tot het complex: de **Mendut** en de **Pawon** tempel. In de Mendut-tempel staat een schitterend beeld van een zittende Boeddha, drie meter groot.

Na de vulkanen en de immense boeddhistische tempels van Java vliegen we met een binnenlandse vlucht naar **Makassar** op het eiland Sulawesi. Het eiland heeft de vorm van een orchidee en is mooi als een orchidee. Gelukkig geen vliegtuigpech, zoals onlangs nog

gebeurde met minder fortuinlijke reizigers die spoorloos verdwenen in het immense dichte, zij prachtig ongerepte oerwoud.

Onder Soeharto's bewind noemde deze stad van 1,5 miljoen inwoners Ujung Pandang, maar is nu weer Makassar. Namen van steden zijn niet modegevoelig maar soms wél gevoelig voor de heersende machthebber. Ten tijde van de Oost-Indische Compagnie (1667) veroverd door de Nederlanders en tot op heden verder uitgebouwd tot een belangrijk commercieel centrum. De toen gebouwde vesting "Fort Rotterdam" is nu een toeristische trekpleister.

We nemen de bus voor een lange prachtige rit naar **Rantepeo** (Centraal-Sulawesi) Langs de weg bezoeken we een vissersdorpje en

bewonderen de talrijke kraampjes waar gedroogde vissen in alle formaten en vormen in de wind te bengelen hangen. Ze lijken wat op de stokvis die we in ons eigen land kennen, maar ze zien er met hun opengesperde muilen en ogen niet echt vriendelijk en aangenaam uit. Benen strekken is automatisch inbegrepen want plots staan we voor een diepe ravijn. Het water stroomt, al eeuwen wellicht onvermoeid klotsend verder. Wij echter niet. De brug, houten losliggende wankele planken, wordt te zwak ingeschat om ons busje te dragen. Dus uitstappen, de brug te voet over en weer instappen. We krijgen nog een fikse regenbui over ons heen, maar alles is direct weer droog en de planten kunnen wederom welig verder groeien en bloeien tussen de grijs-blauwe bergen in.

Na zeven uur klimmen en dalen staan we aan de prachtige toegangspoort, **Tanah Toraja** van het Torajaland. Dit gebied behoort toe aan het Toraja-volk, de mannen uit de bergen. Een volk (5000.000 op 210 miljoen Indonesiërs) met een heel eigen cultuur levenswijze én bouwstijl. Het blijft een strijd om de eigen taal en voorvaderlijke cultuur te behouden tegen de “nieuwe “ godsdiensten en socio-economische wetten in.

Het hotel is prachtig. Is armoede overal, rijkdom eveneens. Dat we ondanks de eigen Toraja-cultuur toch in een moslimland zijn merken we aan de groene pijl die in iedere hotelkamer op het plafond is geschilderd. Hij toont de gelovige moslim de richting aan van Mekka, om zo zijn vijf keer per dag zijn gebed te kunnen vervullen. Tijdens het avondmaal onder een zachte warme hemel, worden we vergast op een inheemse culturele zang- en dansvoorstelling. Jonge kinderen spelen samen met volwassenen op alle mogelijke houten blokfluiten en de dansers beelden op een dreigende ritmische wijze eeuwenoude mythische verhalen uit. Al is het totaal vreemd voor ons, boeiend is het wel. Een grote witte buffel, prachtig versierd met bloemen verschijnt op het podium en wordt met alle eer omringd. Buffels zijn waardevol en levensnoodzakelijk in dit gebied.

Ter ere van de inhuldiging van een nieuwe woning mogen we even het driedaagse feest bijwonen. Een groot feest waarbij we zelfs de slachting van een kanjer van zwart varken van nabij meemaken. Doet me denken aan mijn jeugd, toen o zo menigmaal op iedere boerderij, groot of klein varkens werden geslacht en het feest was met verse lever, witte en zwarte pensen. Het gaat hier wel wat minder diervriendelijk aan toe, of zijn we ondertussen gevoeliger geworden voor dierenleed? Het bloed klutst en gutst uit de wonde, maar wordt niet opgevangen. Vuurtje stook gebeurt eveneens op dezelfde ambachtelijke wijze. Ondertussen kijken we onze ogen uit op de prachtige sierlijke daken (tongkonan) bovenop de paalachtige woningen. De daken zijn uit bamboestokken gevlochten en hebben de vorm van een paardenzadel of de boeg van een boot. De voorouders kwamen immers per boot hier aan. De zijdelingse houten panelen zijn gesculpteerd met bloemen en allerlei geometrische figuren en tekeningen. De hoofdkleur is rood, rood als het leven gevende bloed. De status van de eigenaar wordt afgelezen aan het aantal buffelhoorns dat boven de hoofdingang te prijken hangt. Deze zijn afkomstig van de ceremoniële slachtingen tijdens de dodencereemonies.

Behalve de prachtige bouwstijl van de woningen, uniek in de wereld en eenmaal gezien steeds herkenbaar, is ook hun dodencultus merkwaardig. In

de harde rotsen zijn holten uitgegraven waarin de lijkkasten met de doden worden opgeborgen. In de bijkomende uitgegraven terrassen worden levensgrote poppen geplaatst, **tau-tau** genoemd. Deze poppen gelijken 100% op de overledene, met gelaatsuitdrukking, houding, kledij. Zij vormen een bescherming op zijn weg naar het hiernamaals. Soms wel angstaanjagend om te zien hoe zovele bijna levensechte wezens je van op hun terras aan de rotswand je aanstaren...net of de doden verrezen zijn. Aan andere grafkelders worden allerlei geschenkjes geplaatst om de overledene te helpen bij zijn tocht. Een hoed tegen de zon, een stok, paraplu, eten, drank, kussens en dekens tegen de kou. Zoals in zovele andere culturen. Denk maar aan de Grieken, Egyptenaren, Indianen...We bezoeken ook een gekend dorpje Ketu Kesu waar ook nog restanten zijn van meer dan 100 jaar oude "hanggraven". Houten kisten werden gewoon aan de rotsen gehangen. Overal zien we vermolmde kisten, planken, schedels en beenderen. De natuur doet haar werk.

Een groep jongeren is daar op schooluitstap en zij hebben een podium opgericht waar zij elk om beurt, een Engelstalige speech moeten geven. Een cursus spreken in het openbaar. We mogen meeluisteren. Een meisje ingepakt in een helwitte sluier en moderne nauwe blauwe jeans houdt een pleidooi omtrent het verbod op vrije sex. Blijkbaar een item van altijd en overal. Verboden door hun godsdienst en slecht voor geest en hart. We worden omstuwd als echte "sterren". Duizend vragen worden op ons afgevuurd. Net een bende journalisten die de reportage van hun leven aan het verslaan zijn. Hun interesse in Europa, in wat we doen en zijn is fascinerend. Blijkbaar groter dan voor de oude versleten hangende graven boven hun hoofden. Normaal voor jeugd die overal ter wereld kijkt naar de toekomst en ook hier meer en meer geconfronteerd wordt met globalisering, andere culturen en huidskleuren.

Onze tocht door de prachtig groene rijstvelden gaat verder. Op weg naar **Suaya** waar een koningsgraf in de rotsen werd uitgehouwen en weer de tau-tau-poppen ons aanstaren van op hun balkon. Een prachtig uitzicht hebben zij zeker en vast over de immer groene valleien en rijstvelden. In Bori, het dodendorp genoemd, werden in de bomen holten uitgehouwen waaraan dan de gestorven baby's rechtopstaand worden toevertrouwd. Het witte sap van de bomen is als melk voor de baby's. Om stil van te worden. Op andere plaatsen staan grote granieten stenen, rechtopstaand geplaatst, waaronder zich dan het graf bevindt. Hoe belangrijker hoe groter de steen. Het oudste dorp, **Tampagallo**, met wederom de typische zadeldaken bruist van de commerciële activiteiten. Vrouwen verkopen er hun prachtig geweven stoffen voor tafellakens, kussens, rokken en 1001 souvenirs voor de toeristen. Bokrijk in een ander werelddeel, maar het geld rolt er even goed.

In een van de woningen worden we uitgenodigd om boven in de mooiste kamer het prachtig opgebaarde én gebalsemde lijk van een man te groeten. De man is reeds verschillende maanden gestorven. Pas als er voldoende geld is om alle familieleden en kennissen te ontvangen grijpt de begrafenis plaats. Ondertussen blijft de weduwe bij hem in dezelfde kamer slapen en krijgt hij alle dagen zijn portie eten. Hij immers "ziek" en niet dood. Dood is hij pas na de begrafenis.

Hetzelfde maken we mede in Sangala. Drie jaar geleden overleed een heel belangrijk man, de schoonvader van de Regent. Hij was 93. Speciaal om alle familie en gasten die voor de begrafenis werden uitgenodigd een onderkomen en eten aan te bieden werd een dorp gebouwd. De afstanden en transportmogelijkheden zijn wel anders dan bij ons. Je bent niet op 1,2,3 heen en terug van een begrafenis. Nadien wordt het weer afgebroken. Hoe belangrijker hoe meer gasten en hoe meer varkens en buffels worden geslacht. Soms honderden om elkeen voldoende eten te geven. Prachtige houten huizen met opnieuw die zadeldaken, kleurrijk versierd houtwerk. De dood is het hoogtepunt van het leven: de ziel is bevrijd. De begrafenisceremonie, de belangrijkste in een mensenleven.

Wij mogen rondkijken en de slachting van de buffels gade slaan die plaatsvindt midden op een groot dieper gelegen stofferig aarden plein. Het is surrealistisch, een vreemd schouwspel om de stukken vlees te zien versleuren op de ons voorbij stappende donkere mannen in minimale kledij. Als tijdelijke genodigden (buitenstaanders zijn welkom, gastvrijheid is écht) hebben wij sigaren mede, gekocht in de sigarenfabriek die we eerder op Java bezochten. De overledene ligt opgebaard héél hoog op een speciale toren. Deed me denken aan de constructie van de sterrenworp in mijn dorp, maar dan een duizenden malen groter, steviger en in magnifiek gekleurd houtsnijwerk. Een soort paalwoning die enkel via een steile constructie van gladde balken bereikbaar is. Klimmen maar en opgelet niet vallen! Zijn lijk is volledig omhuld met helrode geweven doeken met voor ons onbekende motieven. Zijn tau-tau naast hem op wacht, samen met enkele familieleden. Het laat en diepe indruk na. Nergens ter wereld ontwijk je de dood. De begrafenis wordt uitgevoerd volgens aloude voorvaderlijke animistische rituelen en wordt geleid door een bewaker van die tradities. Hij is de tussenpersoon tussen de mensen en de goden. Enkel met een correct ritueel komt de ziel in het dodenrijk.

Is Java het eiland der vulkanen, Sulawesi het eiland der doden, dan is Bali, het derde eiland dat ik bezocht, het eiland der goden. De goden moeten immers dit eiland heel hard liefhebben want het is gezegend met een heerlijk klimaat, een prachtig groene natuur, vruchtbare gronden, lieve danseressen én bloemen, bloemen, bloemen... Bij aankomst op de luchthaven worden we direct omhangen met een welriekende (vanille) en veelkleurige bloemenkrans. In het hotel idem dito maar dan met schitterende witte bloemen. Een gebaar dat ik ook frequent in India meemaakte. Bloemen als welkom, maar ook telkenmale bij iedere aankomst in het hotel een uitgebreide veiligheidscheck van bagage en handtas, even streng als op de luchthaven. Terrorisme is ook hier een item. De jaarlijkse 2,5 miljoen westerse toeristen vormen een prachtig doelwit voor moslim- en andere extremisten. Al zijn de Chinezen ook niet erg geliefd. Dit dan omwille van hun rijkdom. Een belangrijk deel van bv. de grote warenhuizen is in Chinese handen. Om in de sfeer van begrafenissen te blijven: op een Chinese begraafplaats hebben de graven de vorm van een hoefijzer, hetgeen verwijst naar de vorm van de baarmoeder. Sterven is een terugkeer naar de baarmoeder.

Er wordt van hogerhand zorg gedragen voor het eiland der goden. Het moet groen, mooi en idyllisch blijven. Geen gebouwen hoger dan drie verdiepingen, dit is de hoogte van een grote palmboom en als je als koppeltje s 'nachts op het zwoele strand wordt "betrapt" ben je verplicht s'anderendaags te trouwen . Alzo sprak onze gids en ik vermoed dat hij niet loog.

Moderne technologie is ook hier aanwezig, al is het wat zoeken naar een internetcafé om aan het thuisfront deze prachtige plek op aarde kenbaar te maken. Het is zeker geen voorbeeld van een modern ergonomisch kantoor, want de letters van het Qwerty-toetsenbord zijn verdwenen (veelvuldig gebruik), er is amper licht in de duisternis en plaats om met de muis te manoeuvreren is er nog minder. Maar het lukt. De wereld op klikafstand!

We verlaten de drukke hoofdstad Denpasar. Druk en lawaaierig vooral door de vele brommertjes waarop je lustig met 3-4 personen dicht bij elkaar kunt voortvliegen. Een helm is niet verplicht als je de traditionele Balinese kledij draagt. Misschien omwille van het vele lawaai dat ze op een dag in maart (functie van de maanstand) een dag van de stilte vieren. Alles moet stil zijn, enkel brandweer en ziekenhuizen zijn actief. Stil zijn om de boze geesten te verjagen. Maar ook op andere dagen laat de (hindoe) religie van zich horen. Overal staan er huistempeltjes en iedere dag krijgen de goden bloemenofferandes en allerhande lekkers te eten. Het hotel waar we logeerden heeft zelfs een personeelslid dat enkel tot taak heeft de offerandes voor de huisgoden klaar te maken.

Een busrit naar het uiterste zuiden van Bali, met name Uluwatu gelegen op het schiereiland Bukit, geeft ons de kans de Balinees in zijn dagelijks doen en laten gade te slaan. Het is 36 °C buiten, warmer dan anders (32°C) en dit ingevolge de vele bosbranden, de afvalverbranding én de lijkverbranding. Ook hier wordt de aarde door mensen lekker opgewarmd.

Na een bezoek aan de Pura Uluwatu, een van de zes heilige tempels krijgen we de kans om de typische ceremoniële Kecak-dans te aanschouwen. Dat het een indrukwekkend spektakel is, is het minste dat je kunt zeggen. Bij het ondergaan van de zon en vooral als de duisternis is gevallen, lokt deze "apendans"- waarbij de dansers door het ritmisch klakkende geluid opgewonden en in een soort trance geraken - alle bewondering van de vele toeschouwers, zowel van de eigen bevolking als van de toeristen. Op hun blote voeten springen zij in het rond en schoppen de talrijke aangestoken strovuurtjes uit. De gensters en brandende strovlokken vliegen in het rond.

De Tanahlot-tempel doet ons romantisch dromen. Hij is gelegen bovenop een door de zee verweerde rots: "land in het midden van de zee". Als je foto's van deze rotstempel in zee toont aan niet-bezoekers, denken ze direct dat hij gefantaseerd, geschilderd, getrukeerd is: zo onnatuurlijk mooi is het allemaal. De gehele kustlijn is met tempels bezaaid zodat je altijd en overal een tempel ziet. Vooral belangrijk voor de beschermgeesten van de zee. Zo hebben zij vriend en vijand steeds in het vizier.

In een plaatselijk schooltje (Ubud) worden we door de keurig en kleurig geunifomeerde kinderen vergast op vrolijk Indonesische volksliedjes. Ze zingen uit volle borst, met volle overtuiging en laaiend enthousiasme. Dat ze met 40 of zo in een simpel klaslokaaltje zitten, op houten banken die gelijken op die uit mijn prille kinderjaren, schoon gedisciplineerd, lijkt geen probleem

voor hen. Wij Westerse volwassen hebben heel wat meer moeite om een eigen volksliedje uit onze kelen te toveren.

In een andere school zijn we getuige van het enthousiasme, de inzet, de toewijding en discipline waarmee zij de eigen traditionele Balinese dansen inoefenen, evenals de gamalanmuziek. Dit alles in een religieuze hindoe-context. Hoewel het een unieke vorm van hindoeïsme is, een mengeling van Indiaanse kosmologie en eigen "huisbereide" mythologie. De gamalan bestaat uit bronzen klankstaven opgehangen in klankkasten van bamboe en rijen gongs. Fluiten, trommels en een tweesnarige viool behoren ook tot het geheel. Elk dorp bezit zijn orkest en er zijn meer dan 20.000 gamalanscholen voor de opleiding van de jongens en meisjes tussen 9 en 12 jaar. Polyfone composities worden uit het hoofd geleerd en de balinezen geloven echt dat de gamalaninstrumenten spirituele kracht bezitten.

Het einde van de reis wordt afgesloten met een boottocht naar Lembogan. Een piepklein eiland van 2 maal 4 km, met amper 5000 inwoners verspreid over 2 dorpen. Vroeger enkel een gevangenis, nu uitgebouwd als paradijs voor toeristen. Opvallend zijn de uitgestrekte velden waarop zeewier te drogen ligt. Zeewier wordt gekweekt in het omliggende zeewater, geoogst en gedroogd in de zon. De groene kleur wordt daarbij geelwit. Het wordt gebruikt in cosmeticaproducten en als zoet- en verdikkingsmiddel in spijzen.

Op onze laatste busrit doorheen het o zo bekoorlijke Bali leert de perfect Nederlands sprekende gidse ons als toemaatje een oud Indonesisch volksliedje zingen over een papegaai met slechts twee tanden. kinderlijk grappig. Letchum letchum lalala uru kakatua...Maar reizen we niet om te leren en is de toekomst niet aan de vele vele kinderen overal ter wereld?

27 oktober -11 november 2006

Nera Redant